

AKYAZI/Türkiye Davası

(33362/96)

Strazburg

30 Ekim 2001

USULİ İŞLEMLER

1. Davanın nedeni, Türk vatandaşı olan Aydın Akyazı'nın ("başvuran"), 18 Ağustos 1995 tarihinde, İnsan Haklarını ve Temel Hakları Korumaya Dair Sözleşme'nin ("Sözleşme") eski 25.maddesi uyarınca, Türkiye aleyhine Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na ("Komisyon") yaptığı başvurudur (başvuru no. 33362/96).

2. Başvurayı Ordu'da faaliyet gösteren avukat Haluk Türkmen temsil etmiştir. Bu davaya yönelik olarak Türk Hükümeti bir Ajan tayin etmemiştir.

3. Başvuran, kendisine karşı yürütülen ceza yargılamasının Sözleşmenin 6 § 1 maddesi uyarınca "makul sürede" sonuçlanmadığını öne sürmektedir.

4. Başvuru, 1 Kasım 1998 tarihinde, Sözleşme'nin 11 No'lu Protokolü yürürlüğe girdiğinde, anılan Protokol'ün 5. maddesinin 2. fıkrası uyarınca Mahkeme'ye gönderilmiştir.

5. Başvuru, Mahkeme'nin Birinci Kısımına verilmiş (İçtüzük, 52. madde, 1.fıkra) ve bu bölüm içinde davayı inceleyecek olan daire (Sözleşme'nin 27 §1 Maddesi), İçtüzüğün 26§1 maddesine uygun olarak teşekkül etmiştir. Mahkeme'de Türkiye'yi temsil eden Sn. Yargıç Rıza Türmen davadan çekilmiştir (İçtüzük 28.madde). Bunun üzerine Hükümet Sn. Feyyaz Gölcüklü'yü Sn. Rıza Türmen'in yerine ad hoc yargıç olarak atamıştır (Sözleşme'nin 27§2 ve İçtüzüğün 29§1 maddeleri).

6. Daire Başkanı başvurunun Davalı Devlet aleyhine yapılan diğer başvurularla birleştirilmesine karar vermiştir.

7. Daire 31 Ağustos 1999 tarihli bir kararla başvuruyu kabuledilebilir bulmuştur.

8. Gerek başvuran gerekse de Hükümet esaslara ilişkin olarak görüş bildirmişlerdir (İçtüzük 59 § 1).

OLAYLAR

I. DAVAYA ESAS TEŞKİL EDEN OLAYLAR

A. Başvuranın yakalanması ve tutuklanması

* Dışişleri Bakanlığı Çok Taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

9. 26 Kasım 1980 tarihinde, Fatsa Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı polis memurları başvurunu yasadışı Dev-Yol örgütüne üye olduğu şüphesiyle tutuklamışlardır.

10. 15 Ocak 1981 tarihinde Erzincan Sıkıyönetim Mahkemesi, başvuranın tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

B. Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'ndeki Yargılama

11. 10 Mayıs 1982 tarihinde, Askeri Savcı, başvuran ve diğer 722 davalı hakkındaki iddianamesini Sıkıyönetim Mahkemesi'ne sunmuştur. Savcı, başvuranı, amacı Türk anayasal düzenini yıkarak yerine Marksist-Leninist bir rejim kurmak olan yasadışı silahlı örgüt Dev-Yol'a üye olmakla suçlamıştır. Savcılık, Türk Ceza Kanunu'nun 146§1 hükmü uyarınca ölüm cezası talep etmiştir.

12. 24 Ağustos 1988 tarihinde, Sıkıyönetim Mahkemesi, başvuranı Dev-Yol üyesi olduğu için suçlu bulmuştur. Mahkeme başvuranı TCK'nın 146§3 maddesi uyarınca onbeş yıl hapis cezasına çarptırmış ve kendisini sürekli olarak bir kamu hizmeti mesleği icra etmekten men ederek adli vesayet altına koymuştur.

C. Temyiz İşlemleri

13. Başvuranın Askeri Yargıtay'a itirazda bulunmuştur.

14. Sıkıyönetim mahkemelerini ilga eden 27 Aralık 1993 tarihli Kanunun yürürlüğe girmesinin ardından, davaya bakma yetkisi Yargıtay'a geçmiş ve 26 Aralık 1994 tarihinde dosya Yargıtay'a gönderilmiştir.

15. 4 Temmuz 1995 tarihinde, Yargıtay, başvuranın TCK 146§1 maddesi uyarınca yargılanması gerektiği gerekçesiyle mahkumiyet kararını bozmuştur. Dava Ankara Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

16. 24 Haziran 1997 tarihinde Ankara Ağır Ceza Mahkemesi, Türk Ceza Kanunu 102. maddesi uyarınca, yargılama zaman aşımına uğradığı gerekçesiyle başvuran aleyhindeki kovuşturmanın sona erdirilmesine karar vermiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMA

A. Ceza Hukuku

17. Türk Ceza Kanunu'nun 146 §§ 1 ve 3. hükmü aşağıdaki gibidir:

"Türkiye Cumhuriyeti Teşkilatı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş olan Büyük Millet Meclisini iskata veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs edenler, idam cezasına mahküm olur.

.....

Birinci fıkrada yazılı suça ikinci fıkrada gösterilenden gayri surette iştirak eden fer'i şerikler hakkında beş seneden on beş seneye kadar ağır hapis cezası ve amme

hizmetlerinden müebbeden memnuniyet cezası hükmolunur.”

HUKUK

I. SÖZLEŞMENİN 6 § 1 MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

18. Başvuran, aleyhinde yürütülen cezai kovuşturmasının süresinin uzunluğundan yakınmıştır. Bu bağlamda Sözleşme'nin 6§1 maddesinin ihlal edildiğini idda etmektedir. Anılan madde aşağıdaki gibidir:

"Herkes, ... cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, ...bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde...görülmesini istemek hakkına sahiptir."

19. Hükümet başvuranın iddialarını reddetmiştir. Başvurana yöneltilen suçlamalar bakımından davanın karmaşık olduğunu ve Dev-Yol eylemlerine karıştıkları şüphesiyle suçlanan 723 davalının söz konusu olduğu bir duruşmanın hazırlanmasının güçlüğünü ifade etmiştir. Bu etmenlerin işlemlerin uzamasında etkili olduğunu ve yargı makamlarının ihmal ve gecikmesinden söz edilemeyeceğini iddia etmişlerdir.

A. Dikkate alınacak dönem

20. Mahkeme, yargılamanın, başvuranın yakalandığı 26 Kasım 1980 tarihinde başlayıp 24 Haziran 1997 tarihinde sona erdiğini gözlemlemektedir. Dolayısıyla, başvuranın yargılanması yaklaşık on altı yıl yedi ay sürmüştür.

21. Bununla birlikte Mahkeme, Türkiye'nin bireysel başvuru hakkını tanıdığına ilişkin bildirimde bulunduğu 28 Ocak 1987 tarihinden beri geçen on yıl beş aylık dönemi inceleyebilmektedir. Yine de Mahkeme, üstte anılan bildirim yapıldığı sırada yargılamanın ne durumda olduğunu dikkate almak zorundadır. Söz konusu tarihte, yargılama altı yıldır sürmekteydi.

(b) Yargılama süresinin makuliyeti

22. Mahkeme, Sıkıyönetim Mahkemesinin yedi yıl dokuz ayda karara vardığını gözlemlemektedir. Askeri Yargıtay itirazı beş yıl dört ay sonra ele almıştır. Askeri Yargıtay davayı ele aldıktan yaklaşık yedi ay sonra, 4 Temmuz 1995 tarihinde, karara varmıştır. Bu kararı müteakiben dava Ankara Ağır Ceza Mahkemesinde görülmeye başlanmış ve bu mahkeme de zaman aşımına bağlı olarak yargılamanın sona erdirilmesine karar vermiştir. Mahkeme, gerek ilk derece mahkemesinde gerek temyiz sürecinde önemli gecikmeler olduğu kanısındadır. Bu gecikmeler davanın karmaşıklığı ile açıklanamaz ve başvurana karşı yürütülen cezai kovuşturmanın uzamasının sorumluluğu ulusal makamlara atfedilmelidir.

23. Mahkeme, kendisindeki delillere ve konu hakkındaki içtihadına dayanarak, ceza yargılamasının uzun sürmesinin "makul süre" yükümlülüğünün yerine getirilmemesine yol açtığı sonucuna varmıştır.

24. Dolayısıyla, Sözleşmenin 6 § 1 maddesi ihlal edilmiştir.

II. SÖZLEŞMENİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

25. Sözleşme'nin 41. Maddesi aşağıdaki gibidir:

"Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder."

A. Zarar

26. Başvuran, maddi ve manevi tazminat olarak 1.000.000 Amerikan Doları talep etmiştir. Bu bağlamda başvuran, yargılamanın çok uzun sürmesinden kaynaklanan birçok sıkıntıya maruz kaldığına değinmiştir.

27. Hükümet, başvuranın iddialarıyla ilgili herhangi bir yorum yapmamıştır.

28. Başvuranın yargılama sürecinin toplam süresinin uzunluğunu dikkate alan Mahkeme, kendisinin belli bir sıkıntıya düştüğünü düşünmektedir. Hakkaniyet ilkesi temelinde kendisine 100,000 Fransız Frangı ödenmesine karar vermiştir.

B. Masraflar

29. Başvuran, yasal harcamalar için herhangi bir talepte bulunmamış, takdiri Mahkemeye bırakmıştır.

30. Hükümet, bu başlık altında da herhangi bir görüş belirtmemiştir.

31. Mahkeme, başvuranın Sözleşme işlemleri sürecinde bazı harcamalarda bulunduğunu göz önüne alarak, yaptığı masraflar için başvurana 10,000 Frank ödenmesinin makul olduğuna karar vermiştir.

C. Temürrüt Faizi

32. Mahkeme önündeki mevcut bilgilere göre, işbu kararın benimsendiği tarihte Fransa'daki yasal faiz oranı yıllık % 4,26'dır.

BU NEDENLERDEN DOLAYI MAHKEME OYBİRLİĞİYLE,

1. İçtüzük 43§1 maddesi uyarınca birleştirilen diğer başvurulardan ayırmaya;

2. ceza yargılamasının uzunluğu nedeniyle Sözleşmenin 6§1 maddesinin ihlal edildiğine;

3.

(a) Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren 3 ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL'sına çevrilerek davalı Devlet tarafından başvurana,

(i) Manevi tazminat tutarı olarak 100,000 (yüzbin) Fransız Frangının

(ii) Masraflar için 10,000 (onbin) Fransız Frangının

ödenmesi gerekebilecek her türlü vergiyle birlikte, ödenmesine,

(b) üç aylık süre sonunda yapılan ödemeler için, ödeme tarihine kadar yıllık % 4,26 faiz uygulanmasına

4. Oybirliğiyle başvuranın adil tatmine ilişkin diğer taleplerinin reddine

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar İngilizce olarak verilmiş ve 30 Ekim 2001 tarihinde, İctüzüğün 77.maddesinin 2.ve 3. fıkraları uyarınca yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Michael O'BOYLE Elisabeth PALM
Sekreter Başkan